

بسمه تعالی

پیش نشست سوم همایش «نظم جدید بین الملل، بحران اوکراین و جایگاه جمهوری اسلامی ایران» با عنوان «تحریم‌های اقتصادی علیه روسیه و فرصت‌های پیش روی ایران» از سوی پژوهشکده مطالعات سیاسی و بین الملل و حقوق با سخنرانی جناب آقای دکتر شعیب بهمن (مدرس روابط بین‌الملل، پژوهشگر مسائل اوراسیا و رییس موسسه مطالعات جهان معاصر) در روز ۲۹ شهریور ۱۴۰۱ در سالن ادب پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار گردید.

ایشان سخن خودشان را چنین آغاز کردند که تحریم‌ها را می‌توان اهرم اعمال قدرت دانست که در عین حال کارویژه ایجاد اختلال در روابط کشورها را نیز داراست. تحریم اقتصادی را در مطالعات بین‌الملل یک گام پایین‌تر از جنگ می‌دانند. در واقع تحریم اقتصادی در سطحی پایین‌تر با ایجاد بازدارندگی مانع از بروز جنگ می‌شود. تحریم ابزاری کارآمد در حوزه سیاست خارجی ایالات متحده است؛ از این ابزار برای محدود ساختن کشورهای که در برابر منافع ایالات متحده بوده‌اند بهره‌برداری شده است. پرسش اینجا است که آیا تحریم‌ها کارآمدند و اهداف تغییر سیاست کلان و رویکردهای کلان سیاست کشورهای تحریم شده را فراهم نموده‌اند؟

درباره روسیه رخدادی نو دیده می‌شود. در واقع این کشور پس از حمله به اوکراین با افزایش میزان تحریم‌ها روبرو شد. هدف از تحریم روسیه از این قرار بود:

- ۱- تأثیر بر نخبگان سیاسی
- ۲- تأثیر بر صنعت و اقتصاد
- ۳- دور ساختن روسیه از دستیابی به فناوری‌های نوین
- ۴- کاهش ارزش روبل
- ۵- ایجاد بحران در نقدینگی
- ۶- قطع ارتباط روسیه با غرب و منزوی کردن این کشور
- ۷- تحریک خشم عمومی در میان مردم و نخبگان و اپوزیسیون

از سوی دیگر روسیه دو اهرم مهم و اساسی انرژی و تامین مواد غذایی را به مثابه اهرم‌هایی مؤثر در دست دارد. تامین گاز کشورهای اروپایی اهرم فشار مهمی در دست روسیه است و همچنین در حوزه تامین غلات و امنیت جهانی غذا روسیه یکی از مهم‌ترین بازیگران است.

در ارتباط با اثرگذاری تحریم‌ها باید گفت تحریم یک قله اثرگذاری دارد و اکنون روسیه این قله تأثیرگذاری را از سر گذرانده است و در سرایشی تحریم قرار دارد.

روسیه سومین وارد کننده بزرگ از کشورهای اروپایی و پنجمین صادر کننده بزرگ به این کشورها است. چین و روسیه با حجم بالایی از تبادلات تجاری این قابلیت را دارند. این حجم از تبادلات امکان این را دارد که به خروج روسیه از انزوا یاری رساند. از دیگر سوی در فضای جنگ و بحران هزینه بر دو طرف نبرد تحمیل می‌شود و روسیه و ناتو هر دو هزینه جنگ را بر دوش می‌کشند. هم از این روی می‌توان انتظار داشت که رویکرد ناتو به سوی کاهش افزایش صعودی تحریم‌ها تغییر یابد. در عین حال روسیه می‌تواند شریک‌های تجاری جایگزین برای خود دست و پا کند و به سوی شریک‌هایی مانند چین، هند و ایران دست دراز کند و بخش‌هایی را که تحت تأثیر تحریم قرار گرفته‌اند را ترمیم کند و نیز اتحادیه اقتصادی اوراسیا راهی برای دور زدن تحریم‌ها از سوی روسیه است. در پاسخ به پرسش نخست باید گفت در واقع روسیه تحت تأثیر تحریم‌ها حاضر به تغییر سیاست‌های کلان خود نشده است.

پرسش دیگر نشست این بود که چه فرصت‌هایی پیش روی ایران گشوده شده است؟ فرصت‌های پیش‌روی ایران را می‌توان به این شکل دسته بندی نمود:

- ۱- فرصت‌های سیاسی و امنیتی: دور شدن توجه‌ها از ایران به عنوان بازیگری نظم‌گریز به سوی روسیه فرصت تنفس و نیز بازسازی پرستیژ را برای ایران ایجاد نموده است.
- ۲- فرصت‌های اقتصادی دربردارنده دسته‌ای از فرصت‌های متنوع است:

- علاقمندی بانک‌های روسی به همکاری با ایران

- جذب بخشی از سرمایه‌های الیگارشی‌های روس در اروپا که ناگزیر بودند به سرعت دارایی‌های خود را از اروپا خارج سازند.

- حمل و نقل کریدور شمال-جنوب به خط آهن تکمیل نشده شمال-جنوب اشاره دارد که در کنار ترانزیت جاده‌ای و دریایی می‌تواند بسیار کارآمد باشد.

- تأمین امنیت غذای جهانی، در این باره روسیه اعلام کرده است که غلات را جز به کشورهای دوست نخواهد فروخت.

- حوزه انرژی و جذب فرصت ایجاد نیروگاه‌های برق آبی در سواحل خلیج فارس و راه اندازی سوآپ گاز فرصت‌های بزرگی برای ایرانند.

- گسترش گردشگری و ایجاد ارتباط مردمی بیشتر با روسیه نیز فرصتی درخور توجه است.

- همکاری با اتحادیه اقتصادی اوراسیا و عضویت دائم ایران در این اتحادیه.

- شکل دادن به گروه بریکس پلاس و پیش روی به سوی ایجاد نهادهای جهانی موازی.

در ادامه نشست پرسش‌هایی مطرح و از سوی کارشناس پاسخ داده شد.